

II egb-16

SMĚNKA A ŠEK

VEDLE RAK. ZÁK. ZE DNE 3. DUBNA
1906 Č. 84 Ř. Z. SE ZŘETELEM NA CIZO-
ZEMSKÉ ZÁKONODÁRSTVÍ.

NAPSAL

DR. ANTONÍN PAVLIČEK,

advokát v Karlíně, řádný člen České Akademie pro vědu, slovesnost a umění.

(ZVLÁŠTNÍ OTISK Z PRÁVNÍKA SEŠ. 3. A 4. Z R. 1908.)

SEMINÁRNÍ
Judiciál.

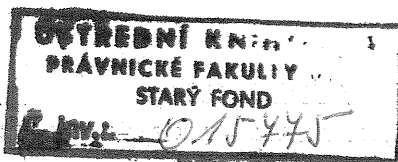
KNIHOVNA
oddělení

V PRAZE 1908.

NÁKLADEM PRÁVNICKÉ JEDNOTY V PRAZE. — TISKÁRNA DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

Inv. č. 7017-II

81/37
Darem od mi J. Mělovi
v Brně dne 17. III. 1937

Předmluva.

Byl jsem z více stran žádán, abych vydal pojednání o rozdílu směnky od šeku dle rak. zákona ze dne 3. dubna 1906, č. 84, ř. z.

Pojednal jsem sice již ve svém spise »o šeku ve vědě a v zákonodárství« (v Praze 1902 nákladem Č. Akademie) v § 4. o otázce této, avšak všeobecně pouze, poněvadž vzhledem k tomu, že tehdy nebyl ještě šek v Rakousku zákonem upraven, nebylo lze rozdíly šeku od směnky po zákonu podrobněji probrati.

Uznávaje velikou pojednání takového důležitost a praktičnost zejména též, že právě tím nejlépe bude lze poznati dosud namnoze záhadnou povahu a podstatu a též i účel šeku, jakož i nejdůležitější ustanovení rak. zákona o šeku, neváhal jsem, učiniti přání tomu zadost a to tím spíše, že připravuje II. vydání spisu o »šeku dle rak. zákona ze dne 3. dubna 1906 č. 84 ř. z. se zvláštním zřetelem k veškerým zákonům a osnovám šekovým«, věnoval jsem též otázce výše uvedené zvláštní pozornost.

Přihlížím tudíž v tomto pojednání ad I. nejprve všeobecně k rozdílu směnky od šeku (podobně jako již ve spise »šek ve vědě a v zákonodárství«) a uvažuji dále, jaký význam má šek i pro jednotlivce i hlavně pro veřejnost, jakých zejména skytá prospěchů v ohledu národohospodářském, načež ad II. vytknul jsem podrobně veškerá ustanovení řádu směnčného a to ad A) ku kterým se dle zák. ze dne 3. dubna 1906 č. 84 ř. z. dlužno v příčině šeku táhnouti a ad B), která dle zákona toho jsou vyloučena, konečně ad III. pojednávám

dogmaticky o všech důležitých ustanoveních, ve kterých se šek dle rak. zákona od směnky různí.

Přitom všude též přihlížím k nejnovějším osnovám zákona o šeku, nové to uherské z r. 1907 a nové (prozatímní) německé ze dne 13. července 1907*); k veškerým ostatním starším zákonům a osnovám o šeku poukazují taktéž zhusta v otázkách důležitých, jinak se odvolávají na své spisy: »Šek ve vědě a v zákonodárství«. V Praze 1902. Nákladem České Akademie a »dodatek ke spisu tomu vzhledem k zákonu rak. ze dne 3. dubna 1906 č. 84 ř. z., v Praze 1906 též nákladem České Akademie a k německému spisu »Der Scheck«. Eine vergleichende Studie. Ve Vídni 1898 (u Manze) a na četná svá pojednání sem spadající.

Přeji sobě vřele, aby spisek tento svému účelu též vyhověl.

V Karlíně, dne 1. ledna 1908.

Dr. Pavlíček.

*) V německé říši byla právě předložena říšskému sněmu od vlády nová definitivní osnova zákona o šeku, která opět v mnohých důležitých nařízeních byla s ustanoveními rak. zákona v souhlas uvedena. Tak mimo jiné zejména bylo ustanovení § II. zatímní osnovy v příčině přímého nároku majitele šeku proti šekovníku vypuštěno. (Srovnej můj spis § II. a hlavně mé články v a. ö. Ger. Z. č. 47. r. 1907, a v Goldschm. čas. pro právo obchodní, 61. svazek, I. seš., 1907.)

I.

Papíry, šeku příbuzné jsou hlavně poukázka, směnka a bankovka (Srovn. můj spis § 4.)¹⁾ Důležitý jest pak zejména rozdíl šeku od směnky.

Hospodářsky různí se především šek od směnky podstatně tím, že šek dle svého účelu má sprostředkovati placení hotovými a to z fondu u šekovníka k dispozici vydatelově se nalézajícího, záležejícího buď v hotovosti, nebo v pohledávce saldovní neb i v úvěru poskytovaném.

Tomuto účelu přiměřeně musí pak býti též zařízena doba životní neb oběh šeku. Placení vyžaduje nutně brzkou realizaci: proto musí býti doba životní šeku krátká, oběh jeho co do času omezený a proto zní šek jednak vždy na viděnou, a též lhůty praesentacní jsou velice krátké.

Naproti tomu směnka určena jest k oběhu, je to spíše papír cirkulační, a již proto bývá doba životní, oběh smének delší.

Šek tedy dle účelu svého má sprostředkovati placení hotovými, proto musí, má-li účelu svému vyhověti, placení jím zamýšlené býti též zajištěno; neb jest zajisté stěžejným základem ústavu a obchodu šekovního, aby byla tu odůvodněná

¹⁾ Srovn. mé spisy »Šek ve vědě a v zákonodárství« (nákladem Č. Akademie, 1902), a dodatek vůči zák. rak. z 3. dubna 1906, č. 84. ř. z. (1906, též nákladem Č. Akademie), pak »Der Scheck«. Eine vergleichende Studie (ve Vídni u Manze, 1898) (hlavně §§ 4. a 5.).

důvěra, že šek účelu svého dosáhne, že jednání šekovní dojde řádné realizace, že bude šek řádně vyplacen.

Proto jest nutno, aby vydání šeku zakládalo se na fondu, který u trassáta neb šekovníka pro vydatele složen jest, a jímž tento volně může nakládati, a to tím spíše, poněvadž tu přijetí (akcept) rozdílem od směnky pravidlem dle novějších zákonů a osnov místa nemá. (Srovn. můj spis §. 7. k §. 8. zák. o šeku, kde veškeré cizozemské zákonodárství.) Jinak v příčině směnky. Směnka pravidlem není určena k tomu, aby sprostředkovala placení hotovými, nýbrž opakem jest to papír úvěrní a oběžní (kreditní a cirkulační), který obíhá pravidlem z ruky do ruky; k zabezpečení cirkulace své a k své úplnosti potřebí má směnka právě přijetí (akceptace) se strany směnečnickovy (trassátovy).

Význam směnky jakožto papíru úvěrního a oběžního záleží právě v tom, že podporuje úvěr soukromý.

Směnka jest v první řadě papírem úvěrním; základem jednání směnečného jest důvěra ve způsobilost k placení osob při jednání směnečném zúčastněných, zejména příjemce.

Kdežto tedy jest účelem vydání šeku, aby sprostředkoval hotové zaplacení, jest účelem směnky opak toho: směnka má placení zdržeti poskytnutím úvěru, má placení pošinouiti.

Zejména jest pak nepřijatá směnka vydaná šeku velice podobna a zdá se příbuznost ta býti tím bližší, uváží-li se, že též v příčině šeku i dle obyčeje obchodního i dle zákonů a osnov (srov. čl. 7. mého spisu) jest přijetí pravidlem vyloučeno.

Kdežto směnka, tedy též a tím více směnka (dosud) nepřijatá postrádá všeho realného krytí, zakládajíc se pouze a jedině na úvěru osobním, nalézá šek svého krytí v pohledávce pro vydatele u trassáta či šekovníka, volné, ano dle některých zákonů a osnov podléhá vydání šeku bez krytí takého trestům (srov. čl. 5. a 15. mého spisu), ano dle některých zákonů (srov. hlavně § 2. ad. 5 rak. zák. a osnovu německou 1 ad 2), musí býti též v kontextu šeku výslovně ku krytí tomu poukázáno. (Srovn. můj spis § 5 ad 5 a můj článek o nové něm. osnově v a. öster. Ger. Zeit. č. 47. ex 1907.)

Důležité jsou též prospěchy, kterých poskytuje ústav šeku nejen jednotlivci, nýbrž i všeobecnosti v ohledu národohospodářském.

Jednotlivci skýtá šek zejména prospěch tím, že jej sprošťuje nutnosti a risika správy pokladniční, že zmírňuje nepříjemností i nebezpečí, jež spojena jsou s placením hotovými, a též chrání před zirátou úroků, jež z toho plyne, jestli vůči nastávajícím platům nutno míti zásobu hotových peněz v záloze. (Srovn. též motivy rak. zák. str. 14.)²⁾

Významnější však jsou prospěchy, jež skýtá šek všeobecnosti v ohledu národohospodářském.

Šek vyvinuje své tak značné přednosti a prospěchy teprve v obchodu žirovním a odúčtovacím.

Banka žirovní sprostředkuje placení, vyrovnání mezi zákazníky zejména tím způsobem, že vespolné jich platy odpisy a přípisy ve svých knihách provádí. Zřejmo pak z toho, že taktó ústav šeku ve spojení se zařízením žirovním způsobuje zmenšení a ušetření nutných hotových prostředků platebních, čímž se opět čelí krísím peněžním; mimo to se taktó množství menších kapitálů, které by v držení jednotlivce byly úplně bezúročitelnými, následkem toho, že není třeba míti značné hotovosti po ruce, přivádí k produktivnímu uplatnění. (Srovn. též rak. motivy str. 14.—16.)³⁾

V Rakousku byla již roku 1872 zařízena banka žirovní ve Vídni (Wiener Giro- und Kassenverein); mimo to jsou dnešního dne banky žirovní v Praze, v Terstu, ve Lvově a v Štýrském Hradci. Též při c. k. poštovní spořitelně byl r. 1883 min. nař. z 29. října 1883 č. 166 ř. z. a nař. pošt. úřadu spoř. z 1. prosince 1883) žirovní obchod zaveden.

Avšak tento prospěch národohospodářský dochází vrchole svého teprve zařízením odúčtovacím. (Clearingverkehr.)⁴⁾

²⁾ Zejména v Anglicku, jak známo, takřka patří k dobrému tónu, aby se veškeré platy konaly prostřednictvím šeku.

³⁾ O žirovním obchodě srov. mimo jiné Bubeník »Die Technik des Giroverkehrs bei der öster.-ung. Bank.« (Viedeň 1888.) Kanitz »Die Bedeutung des Giroverkehrs« (Viedeň 1894); zejména pak Hammerschlag v Ulbrichově a Mischlerově slovníku státoprávním, 2. vyd. (1906), 10. sešit (kde též literatura). Zejména též Klier »šekový zákon« (v Praze 1906), str. 4 a násl. 12 a násl.

⁴⁾ Srov. hlavně Koch »Abrechnungsstellen in Deutschland und deren Vorgänger« (Stuttgart, 1883). Hammerschlag v rak. slovníku státoprávním (2. sešit, str. 18. a násl.), kde též literatura.

Též Cohn v Endemannově přír. kn. obch., III., § 448; Rauchberg »Der Clearing-Verkehr« (Viedeň 1886).

Koch l. c. podotýká k pojmenování »místa odúčtovacích«, že jest to vlastně nedostí vhodný překlad anglického výrazu »Clearinghouse«.

Místo odúčtovací (Clearinghouse, Abrechnungshaus chambre de la compensation, stanze di compensazioni, srov. můj spis § 3., hlavně Anglicko, Francii a Italii) — jest pak zařízení, kde se banky a bankéřové, uzavřevše spolek v příčině šeků (též směnek a poukázek) na ně znějících ve pravidelných schůzích k cíli vyrovnání vespolečných pohledávek zúčtují, tak že tyto pohledávky bez hotového placení (skontrací) nalézají svého vyrovnání. Zbytky nevyrovnané z pohledávek saldoovních zanášejí se do kněh ústavu bankovního, který spolku tomuto vévodí (v Rakousku to je rak.-uherská banka. Srovn. též min. nař. ze dne 14. června 1906 č. 125 ř. z.).

Tak jakož při obchodu žirovním vyrovnávají se vespolečně pohledávky zákazníků banky žirovní odpisem a přípisem, tak děje se na místě odúčtovacím v příčině pohledávek různých ústavů. (Srovn. hlavně Hammerschlag l. c. str. 568.)

Nejstarším místem odúčtovacím jest Londýnský »Clearing-house«, zřízen byv již v létech sedmdesátých 18. století. Též v jiných obchodních městech anglických jakož i v městech severoamerických nalézají se místa odúčtovací, z nichž New-Yorské se téměř vyrovná Londýnskému⁵⁾.

V Rakousku⁶⁾ bylo již r. 1864 místo odúčtovací zařízeno a to ve Vídeňském spolku saldoovním. Dle vzoru tohoto byla pak r. 1888 zařízena odúčtovna v Pešti a r. 1895 v Praze a v Brně.

Stanovy těchto spolků obsahují ustanovení, nařízením nového rak. zákona o šeku odpovídající, zejména:

a) že zadání papíru u odúčtovny pokládá se za předložení k placení (srovn. § 10 zák. o šeku a min. nař. ze dne 14. VI. 1906 č. 123 ř. z., jímž bylo ustanoveno, že místy odúčtovacími ve smyslu zákona o šeku mají býti odúčtovací sdružení (Saldierungsvereine) ve Vídni, v Praze a v Brně, řízena rakousko-uherskou bankou),

⁵⁾ V jednom týdnu r. 1904 obnášel obchod v new-yorské odúčtárně okolo 2245 millionů dollarů, proti 14 millionům ve vídeňské odúčtárně a dle zprávy vídeňského spolku odúčtovacího za r. 1906 a 1907 obnášel tam obchod v r. 1906 4.579.437.770 K 45 h, r. 1907 pak 6.095.901.800 K 67 h,

⁶⁾ K dějinám o vývoji žirovního a odúčtovacího obchodu, zejména též v Rakousko-Uhersku a v německé říši srovn. hlavně Hammerschlag v uvedeném slovníku státoprávním.

b) že vyrovnání zúčtováním se jest zaplacením po rozumu nařízení ob. z. obč. (srov. § 10 a § 22 z. o šeku).

Dle toho zastupuje tedy šek v obchodu žirovním a odúčtovacím úplně placení hotovými a jest tudíž pravým surrogátem peněz hotových a zejména bankovky.

Rozhodně nabývá tedy takto šek ústavy odúčtovacími významu vynikajícího v ohledu národohospodářském. Majitel šeku zadá papír, jemu místo zaplacení hotovými odevzdaný své bance, u které se takto nashromáždí větší počet šeků od zákazníků téže jí odevzdaných, které zní na různé banky a bankéře; banka výše uvedená pak předloží veškeré tyto šeky v odúčtovně, kde docházejí šeky ty odpisem a přípisem vyrovnání, aniž by bylo potřebí placení hotovými. Tím ale zajisté způsobuje se, že byt se i jednalo o platy velké a četné, není k tomu potřebí hotovosti, a že tedy takto počet bankovek, k placení v oběhu nutných se velice zmírní. Takto pak opět bance, k vydání bankovek oprávněné se umožní, aby krytí, k zajištění bankovek v oběhu jsoucích předepsané zmenšila, čímž se zajisté způsobuje, že značné obnosy, které by jinak ku krytí bankovek v oběh daných nutny byly, produktivním u uplatnění přivéstí lze. (Srovn. Otto Heyn v Bank-Archivu 3 ročn. č. 7 a Walter Konrad v Holdheimově časop. č. 9 z r. 1903, na kterých místech též zajímavá statistická data zejména o možnosti a následcích zmenšení krytí pro bankovky předepsaného uvedena jsou).

Ovšem platí prospěchy tyto jakož jsme již svrchu poznamenali, v národohospodářském ohledu přivedené, též v příčině směnk a poukázky, avšak zajisté u vyšší míře v příčině šeku, jehož účelem právě jest, aby sprostředkoval placení, a kterýž tedy jest pravým zástupcem placení hotovými, surrogátem to bankovky.

II.

Šek jest zajisté zvláštní kvalifikovanou poukázkou⁷⁾ upraven jsa jednak zvláštními, speciálně šeko-

⁷⁾ Srovn. obšírně v mém spise § 4. Tak i dle zákona rak. ze dne 3. dubna 1906, č. 84. ř. z., srovn. motivy, str. 14. a násl., též §§ 2., ad 5., 6., 19. a j. y. zákona toho. A podobně i dle osnovy něm., a zejména dle nové

právními ustanoveními, odpovídajícími zejména zvláštnímu účelu šeku jednak pak nařízením z práva směnečného (srovn. můj spis § 4 na str. 43 a násl.).

Zejména pak z práva směnečného jsou ve všech zákonech a osnovách o šeku přijata velmi četná ustanovení, ano některé zákony o šeku se odvolávají vůbec na zákon směnečný, majíce pouze docela stručná zvláštní šekovní nařízení, tak obzvláště zákon anglický v čl. 73, dle něhož jest šek »pouze směnka vydaná na bankéře a na viděnou splatná« a jenž pak v čl. 73 odst. 2 výslovně nařizuje, »že platí pro šeky veškerá ustanovení zákona směnečného, pokud zákon ničeho zvláštního nenařizuje. Zvláštní taková ustanovení však obsahuje zákon anglický vlastně pouze v čl. 74 a 75, kdežto ostatní články 76—82 týkají se šeků křížovaných. A podobně nařizuje švýcarský zákon v čl. 836, že veškerá ustanovení zákona směnečného platí i pro šeky potud, pokud není v zákonu o šeku nařízení zvláštního⁸⁾ a podstatně souhlasně nařizuje též zákon portugalský v čl. 343.

Jiné zákony o šeku pak prokazují výslovně buď obecně na jednotlivé ústavy o zákonu směnečném neb podrobně na nařízení práva směnečného, která v příčině šeku přicházejí k platnosti, tak zejména nový japonský v čl. 537, zákon italský v čl. 348, zákon francouzský v čl. 4,

osnovy uherské z r. 1907. Jinak Cannstein, jenž (ve spise *Der Scheck nach dem österr. Ges.*), má za to, že šek dle rak. zák. z 3. dubna 1906, jest směnkou vydanou na banku neb bankéře a splatnou na viděnou, tak jakož čteme v zák. Angl. § 73., odst. 1. Zajisté neprávem. Ostatně poukazuje již Thöl (Handelsrecht, I., 2., § 331., str. 500.), k tomu, že směnka vydaná není též nic jiného, než zvláštní druh poukázky.

Jak známo, jedná se nejnověji o to, aby šekový zákon německý i uherský byly alespoň co do podstatných ustanovení se zákonem rak. v souhlas uvedeny, a byla dne 8. a 9. listopadu 1907 v příčině té odbyvána v Pešti konference delegátů středoevropských spolků hospodářských z Německa, Uher a Rakouska. Materialie (vydané v Pešti 1907), o konferenci té obsahují novou osnovu uherskou o šeku, která se v četných nařízeních přizpůsobila zák. rakouskému. (O starší uherské osnově srovn. můj článek v A. Ö Ger. Z., č. 39, z r. 1905.) Tato nová uherská osnova výslovně nazývá vydatele šeku *assignantem*, šekovníka *assignatem* a remittenta *assignatářem* (srov. hl. §§ 1., 2., 3., 12. a j. v.).

⁸⁾ V osnově nové z r. 1905 ustanovení čl. 836. zák. o šeku vynecháno.

belgický v čl. 3, a zákon skandinávský čl. 3⁹⁾ kdežto nová osnova německá v čl. 7, 15, 16 (a podobně i starší osnovy německé) nová osnova uherská v čl. 21 a rakouský zákon v čl. 7, 17, 20, 21, též 11 a 18 podrobně uvádějí články ř. směn. v příčině šeku platné¹⁰⁾.

Vedle ustanovení rakouského zákona ze dne 3. dubna 1906 č. 84 ř. z. dlužno tu uvažovati:

A) Která ustanovení o ř. směn. (cís. pak. ze dne 25. ledna 1850 č. 51 ř. z.) mají obdobně platnost též dle zákona o šeku a to buď úplná, beze změny aneb se změnami, dle povahy a účele šeku nutnými a

B) která ustanovení směnečná jsou v příčině šeku dle r. zák. o šeku vyloučena.

Ad A. Dle zákona z 3. dubna 1906 č. 84 ř. z. (§§ 7., 17, 20., 21., též 11., 18.) mají následující ustanovení řádu směn. ze dne 25. ledna 1850 čís. 51 ř. z. obdobně platnost též v příčině šeků.

1. Ustanovení čl. 3 ř. směn., dle něhož v případě, jsou-li na směnce vedle podpisů osob směnečně nezpůsobilých též podpisy osob směnečně způsobilých, nemá to na závazek osob směnečně způsobilých a zavázaných žádného vlivu (podobně čl. 21 ad 1 nové osnovy uherské srovn. o tom dále),

2. v příčině ustanovení čl. 5 ř. z., že platí totiž, je-li peněžitá suma ve směnce naznačena písmem i číslicemi, v případě rozdílnosti obou sum písmem naznačená a je-li pak suma vícekrát písmem aneb vícekrát číslicemi psaná, platí v případě rozdílnosti menší suma (tak i dle nové osnovy něm. ad 4 a nové osnovy uherské č. 21 ad 2),

3. čl. 11—13 a čl. 15 ř. směn. v příčině formy indossace a zákazu k další indossaci, s tou však odchylkou dle § 7. zákona o šeku, že musí indossament napsán býti na prvopisu šeku a nikoliv též na opise, jako dle čl. 11 směn. řádu (tak i dle čl. 21 ad 3 nové osnovy uherské a dle § 7. nové osnovy německé¹¹⁾).

4. Čl. 17. ř. směn. v příčině indossamentu »in procura« (podobně nová uherská osnova § 21. ad 3, kde čl. 15 uh. ř. sm.

⁹⁾ O ruské osnově srov. můj spis, str. 28. a násl.

¹⁰⁾ Srovn. k tomu též můj spis, §§ 3. a 4.

¹¹⁾ Srovn. obšírně můj spis, § 6., kde veškeré cizí zákonodárství.

uveden, odpovídající čl. 17 ob. ř. směn. Nová něm. osnova ustanovení to nepřijala).

5. Čl. 36, týkající se legitimace majitele směnky (tak i u h. osnova § 21. ad 3 a nová něm. osn. § 7.).

6. Čl. 39 ř. směn. v příčině kvitování při placení a při dílečném placení, avšak se změnami v čl. 11 rak. zák. o šeku obsaženými, dle něhož šek, nezní-li majiteli, musí k žádosti šekovníka býti kvitován a dle něhož dále není majitel povinen částečné placení přijmouti, přijal-li je však, dlužno je na šeku odepsati a šekovníku o tom kvitanci vydati. (O vyloučení čl. 38 ř. směn. srovn. též dále ad 13, jakož i můj dodatek ke spisu o šeku v pozn. 1.) Též dle nové uherské osnovy není majitel šeku povinen, částečné placení přijmouti. Německá nová osnova nemá (jakož již osnova spolkové rady) ustanovení v příčině částečného placení, čl. 38 ř. sm. v čl. 10 osnovy není uveden a platí tedy totéž, jako dle rak. z. a uherské osnovy. Srovn. § 266. něm. obč. zák. (Jinak Kohn v čas. pro srovn. právo vědu XII., str. 101, srovn. můj spis § 9., str. 7 v pozn.)¹²⁾

7. Čl. 45—52, 54 a 55 v příčině zpravení předchůdce o učiněném protestu pro nezaplacení, o právu k zaplacení (čl. 45—47), o vrácení listin (48), o nároku postížném (čl. 49), o obsahu nároku toho (čl. 50—52), o tom, jaké listiny musí býti dlužníku při zaplacení vráceny (čl. 54) a o právu každého indossovatele, který jednomu ze svých nástupců zaplatil, aby přerhl svou a svých nástupců indossaci (čl. 55). Podobné ustanovení srovn. v nové uh. osnově čl. 21 ad 6 až ad 10 a v nové něm. osnově § 16. Ostatní starší cizí zákony (srovn. v mém spise §§ 11. a 13.

8. Čl. 73 odst. 2. řádu směn. v příčině amortisace šeku srovn. čl. 21 a 22 zák. o šeku) s tou změnou, že lhůta v ediktu má se určití na třicet dnů (místo 45 dle čl. 73 ř. směn.). Podstatně souhlasně nová uh. osnova §§ 19. a 20. — podobně též nová něm. osnova §§ 25. a 26., kdež však lhůta ediktální na 2 měsíce vyměřena jest.

9. Čl. 74 řádu směn. o povinnosti k vydání směnky, tak že kdo nabyt šeku bezelstně, nabývá vlastnictví téhož a všech práv z listiny (tak i nová osnova uherská § 21. ad 11

¹²⁾ Srovn. obšírně můj spis, § 9., kde i veškeré cizozemské zákonodárství.

kde čl. 80 uh. uveden jest, jakož i nová něm. osn. § 7., kde jest čl. 74 o. ř. sm. citován).

10. Čl. 75 a 76 řádu směn. v příčině falešných a zfalšovaných smének, s dodatkem v čl. 20 ad 4 zák. o šeku uvedeném. Též nová osnova uherská přijala podstatně souhlasné ustanovení v § 22., kdežto nová něm. osnova obsahuje v § 23. pouze nařízení, že zůstanou osoby, jichž podpisy na šeku jsou pravé, zavázány, byť i podpis vydatelův nebo rubopisců byl falešný neb zfalšovaný. (Srovn. k tomu dále ad III. a k cizému zákonodárství i vůbec k otázce té můj spis § 13.)

11. Ustanovení čl. 78 a 79 řádu směn., o promlčení souhlasí podstatně s čl. 18 zák. o šeku s tou pouze změnou, že nároky postížné proti vydateli a předchůdcům promlčují se v 3 měsících, je-li šek v Evropě splatný, jinak v 6 měsících. Tak i dle nové osnovy uherské § 18. a § 21. ad 13 a dle nové něm. osnovy § 19. Ostatní starší zákonodárství srovn. v mém spise § 12.

12. Čl. 80 »jak se promlčení přetrhuje«, jakož i čl. 8 řádu konkursního. Podobně dle § 21. ad 13 nové uherské osnovy, kde jest uveden čl. 80 ř. směn. V Německé říši bylo ustanovení čl. 80 ř. sm. o přetržení promlčení zrušeno. Srovn. pamětní spis k novému něm. obch. zák. str. 290. Platí tu nyní ustanovení nového obč. zák. v §§ 208. a násl. »pokud nařízení práva směnečného a konsekvence jich tomu neodporují« (srovn. Staub, Wechselrecht, Berlin 1901, 4. vydání, str. 188 a násl.) Přetrhuje se tedy směn. promlčení zejména dle § 208. obč. z. uznáním, pak žalobou a surrogáty žalobními dle § 209. obč. z. (tak: doručením platebního příkazu v řízení upomínacím, přihlášením ke konkursu, ohlášením rozepře, kompensací, uvedením k platnosti při přelíčení u soudu, návrhem na exekuci § 209 odst. 2. obč. z.). Jak Staub l. c. uvádí, není stav právní, zrušením čl. 80 ř. sm. takto zařízený uspokojující — neb jest zejména sporno, zda-li se uznáním směnečné promlčení přetrhuje. Srovn. str. 188. Další ustanovení o přetržení promlčení směnečných nároků vedle čl. 45 uvozov. zák. k ř. soudu, a čl. 232 ř. soud. nebyl přehlédnutím v rak. zákonu šek. ze dne 3./IV. 1906 § 20. ad 5 uveden. Srovn. dodatek k mému spisu o šeku k čl. 20 ad 5 rak. z., pak můj článek v a. ö. Ger. Z. č. 39—41 z r. 1905 a k tomu Jur. Vierteljahrschrift z r. 1907.

13. Ustanovení čl. 81 odst. 2. a 3. o obsahu práva postíž-

ného, tak i dle nové uherské osnovy čl. 21 ad 14 (čl. 91 ř. směn.) a podstatně též dle § 17. něm. osnovy.

14. Čl. 82 v příčině námitek dlužníka směnečného. Souhlasně dle osnovy uherské čl. 21 ad 14 vedle čl. 92 uh. ř. sm. Něm. osnova obsahuje v čl. 17. ustanovení podobné (souhlasné s čl. 301 o. zák. obch.), dle něhož přísluší dlužníkovi námitky ze šeku vyplývající nebo mu přímo proti žalobci příslušící. Srovn. k tomu můj spis § 13. in fine.

15. Čl. 85 a 86 řádu směneč. o podstatných náležitostech směnky v cizozemsku vydané, pak o formě jednání, jež jest se směnkou k vykonání a zachování práva v cizozemsku předsevzítí; podobně dle § 21 ad 15 uherské osnovy vedle čl. 96 a 97 uh. ř. sm. Uh. osnova přijala též v čl. 21 ad 15 ustanovení čl. 95 uh. ř. sm., odpovídající čl. 84 o. ř. sm. (srovn. dále ad B.). Souhlasně s uh. osnovou též něm. osnova v čl. 24.

16. Čl. 87, 88 č. 1—4 a č. 6, čl. 89 a 90 v příčině protestu. Podstatně souhlasně čl. 21 ad 16 uherské osnovy dle čl. 98 a 99 a čl. 100 a 101 uh. ř. sm., jakož i dle něm. osnovy čl. 15 ad 1.

17. Čl. 91 a 92 o místu a době pro praesentaci a jiná jednání, jež se při směnečných obchodech naskytou; souhlasně čl. 21 ad 17 uh. osnovy dle čl. 102 a 103 uh. ř. směn., podobně dle čl. 15 ad 1 něm. osnovy s vynecháním čl. 92 ř. sm.

18. Čl. 94 a 95 jakož i § 1. zák. ze dne 19. června 1872 č. 88 ř. z. o nedostatečných podpisech směnečných prohlášení. Podobně dle osnovy uherské čl. 21 ad 18 k čl. 104 a 105 uh. ř. sm.

19. Dle § 24 rak. zák. šek. platí pro soudní provedení postihových nároků dle práva šekovního (nikoliv pro nároky dle § 23. na odškodnění a dle § 19. z. o šeku z právního poměru vydání neb převedení šeku za základ sloužícího; srovn. § 24. odst. 2. a 3. o šeku) předpisy o příslušnosti a soudním řízení vydané pro věci směneční. Jest tedy dle § 51. (§§ 66., 89., 93.) jurd. normy z 1. srpna 1895, č. 111 ř. z. povolán pro nároky postihové obchodní soud (neb senát obchodní) a může žaloba býti podána buď u všeobecného soudu žalovaného neb u soudu místa platebního a sice na všechny z šeku zavázané (§§ 89, 93.). V příčině řízení pak platí ustanovení §§ 555 až 559 ř. soudního z 1. srpna 1895, č. 113 ř. z. o řízení směneč-

něm a (dle § 559.) ustanovení §§ 550.—554. o řízení mandátním. Může tedy žalobce žádati za vydání platebního rozkazu (§ 557. ř. z.) žalovaný může do 3 dnů podati své námitky proti platebnímu rozkazu (§ 557.), žalobce může však v případě tom žádati za exekuci k zajištění (§ 371. ex z.). V rozsudku o podaných námitkách vydaném musí soud uznati, zdali se platební rozkaz potvrzuje, neb zdali a pokud se ruší (§ 533. a 559.). Lhůta k prostředkům opravným obnáší 8 dnů (§ 555.). Srovn. můj dodatek ke spisu o šeku str. 30., Ott (úvod ve studium s. ř.) I. str. 100, III, 184, Neumann s. ř. str. 1173, 1192, 2014, též můj článek v a. ö. Ger. Z. č. 3 z r. 1898.

20. Zákon o šeku z 3. dubna 1906 nezmiňuje se výslovně o tom, platí-li též v příčině šeku ustanovení v čl. 1. řádu směneč., o způsobilosti ku směnkám. Jest však nade všechnu pochybnost jasno, že ustanovení to i v příčině šeku platnost má a že pouze jako samosrozumitelné nebylo v zákoně o šeku výslovně uvedeno. Nová uherská osnova v § 21. toto ustanovení § 1. uherského ř. sm. výslovně uvádí. (O způsobilosti aktivní a pasivní srovn. můj spis § 5.)

21. Nastává otázka, zda-li ustanovení min. nař. ze dne 2. listopadu 1858 č. 197 ř. z. a min. nař. z 29. října 1852 č. 218 ř. z. (při čl. 4 a čl. 7 řádu směn.) v příčině neplatnosti směnek, které obsahují slib k zúrokování neb lhůty platební též plat v příčině šeku? Rak. zákon o šeku nemá v příčině této žádného výslovného ustanovení (srovn. zejména § 2. ad 5 a § 2. in fine), a to zajisté jednak proto, že otázka ta nebude míti v obchodu šekovním praktického významu, poněvadž jest doba o běžní šeku vůči lhůtám praesentacním (§ 9. zák.) velice krátkou a tudíž již proto zúrokování na váhu nespadá a poněvadž dle čl. 5 r. zák. šek zní vždy na viděnou a nelze tedy též již proto o lhůtách k placení mluvíti. Dále však nařizuje čl. 2 ad 5 zákona o šeku striktně, že vyzvání vydatelovo šekovníku dané musí zníti na určitou sumu peněz, o šeku však, který by obsahoval závazek k zúrokování aneb ve kterém by byly vyznačeny lhůty platební, nelze tvrditi, že by zněl na určitou sumu peněz. (Srovn. též můj spis český str. 71 a něm. str. 49.)

Jak jsme již seznali, jsou některá ustanovení zákona směnečného, která mají též v příčině šeku platnost, vedle účelu a právní podstatě šeku přiměřeně pozměněna neb doplněna.

Mimo již uvedená (hl. čl. 31, 75, 76, 78, 79 ř. sm.) zejména a též tato:

Čl. 41 řádu směn. vedle čl. 16 zák. o šeku v příčině toho, čeho se k výkonu práva postižného proti vydateli a rubopisům vyhledává. (Srovn. o tom též dále ad III.) Úplně souhlasně též nová uherská osnova v čl. 16, kdežto starší osnova uherská nařizovala, že protest lze vykonati jen tehdy, když vyjádření šekovníkovo neb vysvědčení odšekovny nebylo lze dosíci. Souhlasně též čl. 16 definitivní něm. osnovy; starší cizí zákony srovn. v mém spise § 11. a § 12. Dle zatímní něm. osnovy nebyly imperativně pouze tyto 3 způsoby všeobecně předepsány.

Čl. 81 ad 1 řádu směn. v příčině osob, proti kterým přísluší majiteli směnky nárok z práva směnečného, ustanovením v § 15. zákona o šeku, zejména vzhledem k tomu, že přijetí šeku, jakož i indossování kopie jest vyloučeno. Srovn. čl. 21 ad 14. uherské osnovy a čl. 17 něm. osn. (srovn. též svrchu ad 13).

Ad B. Vyloučena jsou pak ustanovení ř. směn., která se buď s účelem a podstatou šeku nesrovnávají aneb výslovnému nařízení zákona o šeku odporují, a to zejména tato ustanovení ř. směnečného:

a) Ustanovení čl. 16 ř. směn. v příčině rubopisů po době splatnosti. Podobně dle uherské osnovy čl. 21 ad 3, kdež čl. 14 uh. ř. sm. vynechán jest a tak i dle něm. osnovy čl. 7. (Srovn. též § 6. zák. o šeku a můj spis § 6.)

b) Vůči ustanovení čl. 8 zákona o šeku, dle něhož přijetí (akcept) šeku nemá místa,¹³⁾ veškerá ustanovení ř. směn., která se týkají přijetí (akceptu) a příjemce (akceptanta), zejména tedy:

α) ustanovení čl. 18—29 ř. směn. v příčině praesentace k přijetí (čl. 18—20), přijetí (čl. 21—24) a postihu k pojištění (čl. 25—29);

β) ustanovení čl. 40, 42, 43, 44 řádu směn. v příčině práva příjemce směnky k deponování sumy směnečné a v příčině prominutí protestu proti příjemci směnky. Srovn. též str. 24.

γ) Odst. 3. čl. 73 řádu směn. o deponování sumy směnečné následkem žádosti o amortisaci směnky. (Srovn. k čl. 21 zák. o šeku).

δ) Čl. 77 řádu směn. o promlčení žaloby proti příjemci směnky. Zřejmo, že i dle uh. osnovy i osnovy německé vůči

¹³⁾ S ustanovením čl. 8. rak. zák. o šeku souhlasí uherská osnova, čl. 6., i něm. osnova, čl. 8. Starší zákony a osnovy srovn. dále ad III. a obšírně v mém spise, § 7.

ustanovení čl. 6 a čl. 8 o vyloučení akceptace šeku platí totéž (srovn. čl. 21 uh. osn. a čl. 7. něm. osn.)

c) Čl. 30—35 řádu směn. o dni splatnosti, poněvadž šek jest vždy splatný na viděnou (čl. 2 zák. o šeku); Podobně i dle nové uh. a nové něm. osnovy (čl. 4 a 21 uh. osn., čl. 6 něm. osn.). Starší zákony a osnovy srovn. v mém spise § 5.

d) Čl. 37 ř. směn. zajisté vůči ustanovení čl. 336 zák. obch. Souhlasně něm. osnova, kdežto uherská osnova v čl. 21 a 25 čl. 37 ř. sm. výslovně uvádí.

e) Čl. 53 řádu směn. o směnce návratní (srovn. § 11 spisu.) Souhlasně nová osn. uherská čl. 21 a nová osn. německá čl. 16.

f) Čl. 56—65 řádu směneč. o přijetí směnky pro čest a o zaplacení pro čest (srov. § 12 spisu) a tudíž i ustanovení čl. 88 ad 6 ř. směn. o poznámce týkající se přijetí a zaplacení pro čest v protestu. (Srovn. můj spis § 13 ad § 20 rak. zák.) Tak i osnova uherská § 21 a osnova něm. § 7 a § 16.

g) Čl. 66—72 o duplikátech a prepisech směnky. Souhlasně osnova uherská § 21 a osnova německá čl. 1 a 16.

h) Čl. 84 řádu směn. o způsobilosti cizince k směnečným závazkům. Platí tudíž v příčině šeku ustanovení o. z. obč.

i) Čl. 38 ř. sm., dle něhož musí věřitel částečné placení přijmouti dle čl. 11 z. o šeku. Tak i nová uherská osnova čl. 9, německá osnova nemá ustanovení, platí tu však dle § 266 něm. obč. zák. totéž (srovn. též svrchu A ad 6).

k) Čl. 93 v příčině všeobecných dnů platebních.

l) Čl. 96—100 o směnce vlastní.

m) Pochybné jest, má-li též ustanovení cis. nař. ze dne 3. července 1852 č. 138 ř. z. o nezpůsobilosti skutečných jak aktivních tak do pense daných důstojníků a mužstva branného stavu k směnečným závazkům, zejména vůči ustanovení § 15 zák. šek. v příčině šeku platnost. Poněvadž v zákoně o šeku c. nař. to uvedeno není, šek dle rak. zák. není směnkou, nýbrž zvláštní poukázkou (str. 14 motivů), musí se míti za to, že nařízení to v příčině šeku neplatí.

III.

Nejdůležitější rozdíly šeku od směnky jsou tedy dle rak. zákona ze dne 3. dubna 1906 č. 84 ř. z.¹⁴⁾ celkem tyto:

¹⁴⁾ V příčině zákonů a osnov cizích srovn. mé spisy v pozn. I., a k nové uherské i k nové něm. osnově též ad II., k osnově německé z 13. července 1907 srovn. též můj článek v a. ö. Ger. Z., č. 47. z r. 1907.

Šek vyžaduje k platnosti své podobně jako směnka, určitých náležitostí,¹⁵⁾ které se však od náležitostí směnečných v mnohých bodech podstatně liší (Srovn. čl. 4. ř. sm. a čl. 1—5 zák. o šeku).

Především musí šekovník míti náležitost v § 1 zák. o šeku vytčenou t. j. musí to být buď poštovní spořitelna neb ústav bankovní, který jest podle stanov oprávněn přijímati peníze na cizí účet neb bankéř v obchodní rejstřík zapsaný. (Srovn. proti tomu čl. 4 ad 7 řádu směn.) Souhlasně dle nové něm. osnovy § 2. Dle nové uh. osnovy čl. 1 ad 2 musí šekovník být firma, která dle zápisu v obchodním rejstříku obchody bankéřské provozuje.

Jako musí být směnka (čl. 4 ad 1) ř. sm. v kontextu listiny jako taková výslovně vyznačena, musí též šek býti jako takový v kontextu listiny naznačen (čl. 2 ad 1) z. š. š.) Tak i dle uherské osnovy § 1 ad 1 a něm. osnovy čl. 1 ad 1.

Rak. zákon o šeku v § 2. ad 1 (a tak i něm. osnova § 1. ad 1 a uherská osn. § 1. ad 1) nepřijal v příčině klausule šekové přídavek v čl. 4 ad 1 ř. směn. obsažený, dle něhož v případě, je-li směnka v cizí řeči vydána, slovo směnka musí nahrazeno býti vyznačením, slovu směnka v této cizí řeči odpovídajícím. Z toho odvozováno (Beisser v a. ö. Ger. Z. č. 40, r. 1906, Cannstein »Šek« (Berlin 1906), str. 88, Frankl v Gellerově centr. listu č. 2 r. 1908), že musí nutně vždy býti užito slova »Scheck«. Souhlasíme, že nelze užiti vůbec jen slova v cizí řeči významu šek odpovídajícího, avšak nepadá naprosto na váhu, jakým způsobem slovo šek jest psáno, zdali Scheck neb check, chek, chèque, šek neb i csekk. Neplatný byl by tedy dle § 2. ad 1 rak. z. šek, v němž by znělo označení k. př. l'assegno bancario (čl. 339, 340 ital. z.) neb »Kassiererbrief« § 221. zák. holl. K tomu poukazuje zajisté i ustanovení v § 1. ad 1, nové uherské osnovy šekové — kdežto totiž v starší osnově zněl § 1. ad 1 stejně jako rak. zák. § 2. ad 1 (a něm. osn. § 1. ad 1) nařizuje § 1. ad 1 nové uh. osnovy (německý text): »V textu listiny samé označení jako scheck (csekk, chèque, check).«

Kdežto na směnce musí být (čl. 4 ad 3 ř. směn.) osoba

¹⁵⁾ O náležitostech šeku srovn. můj spis, § 5., kdež i veškeré cizí zákonodárství, pak pozn. 19.

neb firma pojmenována, které se směnka vyplatiti má, není dle rak. zák. šek. § 3 označení remittenta podstatné, ano může šek zníti též majiteli neb i obsahovat alternativní klausuli (§ 3 z. o. š.) Šek zníti též pravidlem majiteli, kdežto směnka zníti pravidlem na řád a nesmí svědčiti nikdy dle o. ř. směn. majiteli. Není-li v šeku remittent uveden, má se za to, že svědčí šek majiteli. Též může v šeku jako ve směnce (čl. 6 odst. 1 ř. sm.) vydatel sama sebe za příjemce platu označiti (čl. 3. z. o šeku) naopak nemůže vydatel šeku sebe označiti jako šekovníka (čl. 7 odst. 2 ř. směn. čl. 3 z. š.) Souhlasně s rak. zák. osnova uherská § 23; dle zatímní osnovy německé může též zníti šek majiteli neb obsahovati klausuli alternativní, jest však udání remittenta náležitostí podstatnou dle § 1 ad 3. Definitivní něm. osnova souhlasí s rak. z.

Kdežto směnka má základ v úvěru osobním, předpokládá šek nutně fond (pohledávku) u šekovníka k volné dispozici vydatele se nalézající, ano musí též výslovně ve vyzvání vydatelově k šekovníku v šeku učiněném býti vyznačeno, že má též zaplatiti určitou sumu v šeku uvedenou z pohledanosti vydatele. (§ 2 ad 5 zák. o šeku). Tak i dle osnovy něm. § 1 ad 2, kdežto uh. osnova nevyžaduje, aby v šeku poukázáno bylo k pohledávce vydatelově čl. 1 ad 3.

O otázce té veledůležité a o následcích nekrytí šeku srovn. obšírně můj spis §§ 5 a 15.

Ve směnce musí být čas, kdy se má tatáž vyplatiti, vyznačen způsoby v čl. 7 ad 4 uvedenými, šek však zníti vždy na viděnou a to i tehdy, vyznačena-li v něm jiná doba platební neb žádná (čl. 5 z. o š.). Doslovně souhlasí uherská osnova § 4, dle něm. osnovy § 6 musí taktéž zníti šek vždy na viděnou, je-li však v něm udána jiná doba platební, jest šek neplatný.

Směnka musí dle čl. 4 ad 8 obsahovati udání místa platebního, a pokládá se, není-li udáno zvláštní místo platební místo u jména směnečníka udané i za jeho bydliště i za místo platební.

V šeku není třeba, aby bylo udáno místo platební (§ 7. z. o š.). Avšak může se za místo platební v šeku udati toliko místo, na kterém má šekovník obchodní závod (neb závod pobočný) aneb na kterém jest odúčtovna, při níž jest šekovník zastoupen.

Může též býti platební místo jiné než místo vydání. Není-li udáno místo platební, aneb nevyhovuje-li udané

místo ustanovení zákona, pokládá se šek za splatný v tom místě, kde ústav, na který jest šek vydán, má své sídlo neb šekovník svůj hlavní závod.

Může tedy šek býti též dle rak. z. umístěn, avšak toliko potud, pokud na místě platebním jest závod pobočný šekovníka neb odúčtovna, při níž tentýž jest zastoupen. Dle uherské osnovy § 3. a dle něm. osnovy § 3. platí v příčině místa platebního ustanovení ř. směn. v čl. 4. ad 8. Je-li jiné místo platební uvedeno, jest dle uh. osnovy naznačení to neúčinné a dle něm. osnovy jest šek neplatný.

Nelze tedy dle osnov těch šek umístiti.

Směnku lze rubopisem převéstí,¹⁶⁾ není-li převedení od vydavatele na směnce zakázáno (čl. 9. ř. směn.). Šek lze jen tehdy rukopisem převéstí, zní-li týž na řád. (Čl. 6. z. o šeku. Podobně jako čl. 301. z. obchod. v příčině poukázky kupecké.) Tak i dle osnovy uherské § 5., kdežto osnova něm. v §. 7. přijala ustanovení o ř. směn. v čl. 9.

Směnku lze též dle čl. 10. řádu směn. převéstí na směnečníka, který ji pak dále indossovatí může; rubopis šeku však na šekovníka pokládá se za kvitanci a rubopis šekovníka jest neplatný (čl. 6. odst. z. o š.). Tak i dle osnovy uherské § 5., kdežto dle § 7., in fine něm. zatímní osnovy jest indossament na šekovníka (pozměněno nyní v definitivní něm. osn.) a rovněž indossament šekovníka neplatný.

Směnku lze i po době splatnosti s výsledky v čl. 16. řádu směn. naznačenými indossovatí; v příčině šeku ustanovení čl. 16. ř. směn. neplatí (čl. 7. zák. o šeku) Tak i dle uherské i německé osnovy §§. 5., 21. uh. osn. §. 7. něm. osn.

Indossace směnky může se státi též na přepise (čl. 11. řádu směn.) rubopis na opisu šeku psaný nemá dle čl. 7. zák. o šeku účinku dle práva šekovního. Podobně dle uh. osn. § 5. a něm. osn. § 7., dle uh. osnovy § 5 jest indossament na opise šeku psaný bez účinku, dle něm. osnovy § 7. jest indossament takový neplatný.

V příčině šeku dle čl. 8. zák. o šeku nemá přijetí (akceptace) místa. Poznámání, že byl šek přijat, pokládá se za nepsané. Souhlasně i uherská osnova § 6. i osnova něm. § 8.

¹⁶⁾ Srovn. o otázce té můj spis, § 6., kdež i veškeré zákonodárství.

O otázce té veledůležité a rozřešení jejím v cizím zákonodárství srovn. obšírně můj spis § 7.

Zde budiž jen stručně uvedeno, že pouze v některých nečetných zákonech jest přijetí šeku výslovně vyloučeno, tak zejména (mimo rak. zákon a nové osnovy uherské a něm.) dle zákona švýcarského čl. 834, dle zákona italského čl. 341. a rumunského, dle vzoru italského zákona sdělaného, tak dle zákona skandinávského čl. 8 a dle nového zákona japonského čl. 537. Zákon portugalský, ač dle italského sdělaný, nemá výslovného ustanovení.

Dle angl. zák. čl. 73. jest, jak uvedeno, šek toliko směnkou vydanou na bankěře a splatnou na viděnou, a poněvadž není v zákoně ustanovení v příčině té, není přijetí šeku vyloučeno.

Též ruská osnova se o přijetí šeku nezmiňuje. (Srovn. můj článek o osnově té v Právniku z 15. května 1904.)

Ve Francii není též ustanovení v příčině té a není tedy přijetí šeku vyloučeno, avšak není obvyklé.

V Belgii není též zvláštního v příčině té ustanovení, jest tu tedy akceptace připuštěna a též v obyčeji, má však účinky dle práva směnečného. (Srovn. můj spis z § 7.) V Holandsku jest akceptace připuštěna a též obvyklá, jakož z čl. 214. výslovně vychází. O rozdílu akceptace vlastního šeku (čl. 221., 224), a tak zv. »assignatie« (čl. 210.—220.) srovn. můj spis § 7. str. 87.

Dle osnovy nizozemské čl. 4. nelze přijetí šeku žádati, byl-li však přijat, má to účinek jako přijetí směnky. Dle argentinského zák. čl. 840 není potřebí, aby byl šek přijat.

Ze starších německých osnov připouští přijetí šeku osnova Brunšvícká ad IV. a Mannheimský ad IV. Funkova rak. osnova v čl. 10. rozhodně se vyslovuje proti přijetí šeku. Ve Spojených Státech severo-amerických není přijetí šeku obvyklé, za to však jsou v obyčeji tak zvané surrogaty akceptace, zejména certifikace. O těchto surrogátech přijetí (certifikace marking, cancelling, visum, agnosce) velice rozšířených, srovn. můj spis § 7. a též můj dodatek k rak. zákonu.

Kdežto směnka jest papírem cirkulačním, anať jako papír úvěrní musí míti dle tohoto účele svého další oběh, přecházejíc z ruky do ruky — jest, jakož seznali jsme (ad I.) účelem vydání šeku, aby sprostředkoval placení hotovými, jest tedy šek papír platební a vyžaduje rychlé realizace. Proto jest oběh šeku kratičkový a jsou též dle čl. 9. zák. o šeku lhůty

k předložení šeku k zaplacení předepsané krátké (5 dnů pro šek místní a 8 dnů pro šek distanční).

(Dle nové něm. osnovy § 9. sedm dnů, dle nové uherské osnovy § 7. 8 dnů pro šeky v Uhrách vydané, 15 dnů je-li šek v jiném evropském státě a 30 dnů je-li mimo Evropu vydán. V příčině starších zákonů cizozemských srovn. můj spis § 7.)

Směnku lze, není-li dosud přijata, odvolati, šek však jednou vydaný jest dle čl. 13. zák. o šeku pravidlem neodvolatelný (mimo dvě výjimky v čl. 13. uvedené). Souhlasně i co do obou výjimek, nová uherská osnova § 14. — dle § 11. nové něm. osnovy lze šek pouze po projití doby praesentační odvolati. Celkem lze tvrditi, že jest šek dle všech zákonů a osnov pravidlem neodvolatelný. Pouze dle angl. zák. § 75. ad 1 jest odvolání přípustné. Srovn. podrobně můj spis § 10.

Majitel směnky jest dle čl. 38. řádu směn. povinen též částečné zaplacení mu nabízené přijmouti; majitel šeku však není povinen přijmouti placení částečné (čl. 11. odst. 2. zák. o šeku). Tak i dle čl. 9. nové uh. osnovy — něm. osnova se o případu tom výslovně nezmiňuje, poněvadž ale čl. 38. ř. sm. v § 11. uveden není, platí dle § 266. něm. obč. zák. totéž. Srovn. též svrchu ad II. B. 6 a ad B. i a obšírně můj spis § 9.

Čestné přijetí (čl. 56. a násl. řádu směn.) a čestné zaplacení (čl. 62. a násl. ř. sm.) nemá v příčině šeku místa (čl. 20. zák. o šeku).

V příčině cizích zák. srovn. svrchu ad B.

Podobně nelze, jakož možno v příčině směnky dle čl. 66. a násl. ř. směn., žádati vydání duplikátu šeku (čl. 20. zák. o šeku). A podobně i v příčině přepisu šeku (čl. 64. ř. směn.) Srovn. ad B. g.

Neb ustanovení čl. 39. řádu směn., že směnečný dlužník, jenž zaplatil jen částečně, má právo žádati, aby zaplacení na směnce odepsáno bylo a aby jemu na přepisu směnky byla dána kvitance, nemá dle čl. 11. zák. o šeku místa, poněvadž čl. 11. odst. 3. jen ustanovuje, aby bylo částečné placení, přijal-li je majitel šeku, na šeku odepsáno a šekovníku dána kvitance. (Jinak Cannstein »Der Scheck« str. 138.)

Postih k zajištění (čl. 25. ř. směn.) nemá v příčině šeku místa, vůbec veškerá ustanovení, souvisící s přijetím směnky (srovn. svrchu ad II. B.).

Konsekventně tedy též s nařízením čl. 8. zák. r., dle něhož jest přijetí šeku vyloučeno, ustanovuje zákon o šeku v §§. 14. a 15., že postihový nárok přísluší majiteli šeku toliko proti vydateli a rubopiscům, aneb proti tomu, kdo šek neb rubopis jako rukojmě podepsal (§ 15. zák.), kdežto šekovník (dle § 14. zák.) neručí majiteli šeku, nýbrž toliko vydateli podle smluvního poměru mezi nimi jsoucího (Scheckvertrag § 11. mého spisu), tedy nikoliv právem postihovým. Srovn. k této důležité a velice sporné otázce můj spis § 11. ad B., pak zejména můj článek v Goldschmidtově čas. pro právo obch. svazek 61. (1907), § 11. nové zatímní něm. osnovy šekové ze dne 13. července 1907 a k tomu můj článek v ö. Ger. Z. č. 47 z r. 1907, pak poznámku v předmluvě o nové definitivní něm. osnově. Zákony o šeku se o této otázce nezmiňují, mimo zák. rak. §§. 14. a 15. a osnovu uherskou § 12. a 15., dle kterých proti šekovníku nepřísluší majiteli šeku nárok žalobní, pak zatímní osnovu něm. § 11., kde nařízeno, že přísluší majiteli šeku proti šekovníku tatáž práva, která příslušela vydateli v době praesentace šeku. Kde však zákony o šeku odvolávají se na ustanovení zákona směnečného (jakož zejména čl. 342. zák. italského, čl. 836. zák. švýc., čl. 343. z. portug. a j. v.), pokud není v zákoně o šeku zvláštního ustanovení, nelze k těmto pro náš případ proto přihlížeti, poněvadž se nejedná o šek přijatý. Anglický zákon má sice v čl. 74. ustanovení sem spadající, avšak pravý význam ustanovení toho jest velice sporný. A podobně zák. hollandského čl. 224., kde se ovšem v praxi, jako ve Francii, Belgii a částečně v Itálii majiteli šeku žalobní nárok proti šekovníku připouští. Ve Francii (a podobně v Belgii a částečně v Itálii) platí totiž fikce právní, že odevzdáním šeku přechází vlastnictví k úhradě vydateli patřící na majitele. Náhled ten dochází opory v ustanovení ř. směn. o úhradě (De la provision č. 107—115 Code de Commerce, a zák. z 14. března 1817, jimž byl čl. 105. z. směn. pozměněn).

A podobně hledí obhájci náhledu toho a zejména Cannstein, nejčelnější zastánce přímého nároku majitele šeku proti šekovníku, tento náhled odůvodniti, uvádějíce, že šek jest jakýmsi druhem listiny, určené k převodu vlastnictví, podobně jako tak zv. papíry tradiční (list skladní, nákladní a j., srovn. hlavně Randa, právo vl. 319. a násl.). Avšak náhled ten nelze schvalovati, šek má sprostředkovati placení, v úle stran, zejména

vydatel, čelí k tomu, aby platil ze svého pohledávání, nikoliv ale aby pohledání své postoupil majiteli šeku.

A podobně nelze souhlasit i s ostatními pro nárok ten přivedenými důvody (smlouva ve prospěch osoby třetí, neb i plná moc udělená od trassata vydateli, aby na prvního šeku vydával a j. srovn. obšírně v mém spise § 11. ad A, a B). Nárok přímý majitele šeku proti šekovníku právnicky odůvodnit nelze a rovněž i z důvodů opportunity se nárok ten nezamlouvá. Týž byl také v definitivní osnově něm. vyloučen. Srovn. můj spis I. cit. a články uvedené. S náhledem námi hájeným souhlasí též Randav Právnicku z října 1898 (oznámení mého spisu).

Kdežto k výkonu práva postížného proti vydateli a rubopisci a dle ř. směn. čl. 41, jest potřebí mimo předložení směňky k placení též vždy protestu o včasném předložení a nezaplacení, a to nejdéle druhého dne všedního po dni platebním učiněného, musí dle § 16. zák. o šeku býti šek ve lhůtě (5—8 dnů) v § 9. vyměřené k placení předložen a dlužno i tuto včasnou praesentaci, i nezaplacení prokázati buď protestem, nebo též prohlášením šekovníka na šeku neb i potvrzením místa odúčtovacího, avšak výkony tyto musí se státi nejpozději prvního dne všedního po vykonané praesentaci. (Tak i uherská osnova § 16. a definitivní něm. osn. § 15.).

Prominutí protestu, dle čl. 42 ř. směn. nemá v příčině šeku místa. (Tak i dle uherské osn. § 21. a něm. osn. § 16.).

Postihové nároky proti vydateli a ostatním předchůdcům promlčí se dle čl. 78 a 79 ř. směn. v 3, 6 neb 18 měsících; dle čl. 18 zák. o šeku pak buď ve 3 neb v 6 měsících, dle toho, je-li šek v Evropě neb jinde splatný. Tak i dle uh. osn. § 18. a dle něm. osn. § 19. srovn. též svrchu II. A. ad 11.

Dle čl. 80 řádu směn. přetrhuje se promlčení doddáním žaloby a jen proti tomu, na něhož žaloba byla podána aneb i ohlášením rozepře (čl. 21 řádu soud.), pak dle čl. 8 konk. řádu přihlášením ke konkursu a konečně dle čl. 45 uvoz. zák. k novému soud. řízení a dle § 232 soud. ř. přivedením nároku směnečného při veřejném líčení pře k platnosti.

Dle § 20. ad 5 zák. šek. přetrhuje se promlčení postihových nároků šekových též dle ustanovení čl. 80 řádu sm. a dle

§ 8. ř. konk. řádu, nikoliv však dle § 45. uv. z. zák. k ř. soud. a § 232. ř. soud.

Ustanovení toto posledně jmenované bylo bohužel jak již svrchu podotknuto v zákonodárných sborech přehlédnuto.¹⁷⁾ (Souhlasně s rak. zák. též osn. uherská § 21. ad 13., k něm. osnově srovn. svrchu II. A. ad 12.).

Žaloba z obohacení dle čl. 83 ř. sm., která v případě, že právo směnečné proti vydavateli neb příjemci promlčením neb obmeškáním pominulo, majiteli proti těmto přísluší, nemá dle čl. 19 zák. o šeku místa; neb přísluší majiteli šeku i po nastalém zaniknutí práva postížného promlčením neb obmeškáním žaloba z právního poměru, který jest mezi ním a vydatelém neb bezprostředním předchůdcem a byl základem pro vydání neb převod šeku. Žaloba tato přísluší majiteli, není-li výslovně jinak ujednáno i vedle práva postihového, tak že může majitel šeku vedle své volby vykonati buď právo postihové, aneb vrátiv šek, právo žalobní z právního poměru vydání neb převedení šeku za základ sloužícího. Pouze musí sobě majitel v případě, že pozbyl práva postihového, nechat odečísti ztrátu, kterou utrpěl vydatel u šekovníka následkem opomenuté neb opozděné praesentace. (Srovn. obšírně můj spis §§ 11. a 12. a § 19. rak. zák.) Dle něm. osnovy čl. 21 přísluší majiteli v případě že bylo promlčením neb zmeškáním právo postížné pominulo, žaloba z obohacení proti vydateli a má se za to, že jest vydatel až do obnosu v šeku vyznačeného obohacen (praesumce ta v definitivní osnově vypuštěna).

Uherská nová osnova přijala v čl. 17 ustanovení rak. zákona výše uvedené (dle čl. 19) avšak s přídavkem: »že v případě, když majiteli šeku nepřísluší proti vydateli nárok z právního jednání, vydání neb převodu šeku za základ sloužícího, jest vydatel zavázán potud, pokud by se ke škodě majitele obohatil«. K čl. 19 rak. z. a vůbec k otázce a zákonodárství o žalobě z obohacení srovn. můj spis § 11. a 12.

O a mortis aci šeku ztraceného neb zničeného nařizuje čl. 21 zák. o šeku, jako čl. 73 řádu sm. odst. 1, že může ma-

¹⁷⁾ Srovn. Jur. Vierteljahrschrift z r. 1907, kde se výslovně uvádí, že tato mezera v zákonu o šeku stala se, ač Dr. Pavlíček v a. ö. Ger. Zeit., č. 39. až 41., výslovně k tomuto ustanovení zákona poukázal. Podobně poukázal Dr. Pavlíček k ustanovení tomuto ř. soud. již ve svém spise něm. i českém k 20. ad 5. rak. osnovy o šeku.

jitel šeku žádati u obchodního soudu (senatu) místa platebního za amortisaci (srovn. § 115. jur. Normy ze dne 1. srpna 1895 č. 111 ř. z.) a že pro amortisaci šeku platí ustanovení čl. 73 odst. 2 ř. směn. s tím rozdílem, že místo lhůty ediktální 45 denní má se určit v příčině šeku lhůta toliko 30 denní. Neb jak seznali jsme není šek papírem úvěrním a cirkulačním jako směnka, nýbrž má zprostředkovati hotové zaplacení a jest tudíž brzká realisace výkonu platebního žádoucí. Odst. 3 čl. 73 řádu směn., jenž týká se příjemce směnky, od něhož může žádati majitel zaplacení neb deponování sumy směnečné k soudu, nemá tudíž v příčině šeku místa. Dle odst. 3 § 21. zák. o šeku může soud, zaváděje amortisační řízení k návrhu majitele šeku zakázati šekovníku prozatím ním opatřením dle čl. 389—403 exek. ř. výplatu šeku a jest vyplacení šeku proti tomuto zákazu vykonané proti návrhovateli bezúčinné. (Srovn. obšírněji můj spis a dodatek k § 21. zák. o šeku.) O osnově uherské a německé, srovn. svrchu ad II. A 8.

Důležité ustanovení nalézáme v § 20. ad 4 zákona o šeku v příčině falešných a zfalšovaných šeků.

Tu platí sice obdobně ustanovení čl. 75 a 76 ř. směn. dle nichž jednak v případě, že by podpis vydatel byl falešný neb zfalšovaný, podrží pravé podpisy rubopisců účinku a dle něhož z šeku, opatřeného falešnou neb zfalšovanou indossací, zůstanou všichni indossovatelé i vydatel, jichž podpisy jsou pravé, zavázání — avšak s tím veledůležitým dodatkem, že škoda vyplacením falešného neb zfalšovaného šeku vzniklá, stihne udánlivého vydatel falešného neb vydatel zfalšovaného šeku, pokud osobám těm lze přičísti vinu vzhledem k falšování neb zfalšování, nebo pokud falšování neb zfalšování bylo spácháno jejich zřízenci, kteří byli zaměstnání¹⁸⁾ při zacházení s šeky, jinak

¹⁸⁾ Správněji »jímž bylo svěřeno zacházení s šeky« — srovn. mé články dále uvedené, kde i cizozemské zákonodárství.

Též nová uherská osnova v čl. 23. poukazuje v příčině falešných šeků pouze k zřízencům, nezmiňujíc se o příbuzných, členech domácnosti a pod., jakož bylo připomenuto v rak. říšské radě (Drem Ofnerem), že totiž ustanovení § 20 ad IV. rak. zák. šek. jest příliš úzké, poněvadž může býti též příbuznými a pod., kteří byli zaměstnání při manipulaci s šeky, šek zfalšován. Zástupce vlády podal k tomu vysvětlení, že pod zřízenci dlužno rozuměti osoby, které v živnosti buďsi úplatně neb bez úplaty stálo neb

má šekovník nésti škodu; úchylná úmluva nemá právního účinku. (Srovn. k této velice důležité a sporné otázce obšírně můj spis něm. i český § 13. k § 20. rak. osnovy, kdež i zákonodárství i dodatek k § 20. ad 4 k zák. o šeku, pak mé články v D. Jur. Z. č. 7 z r. 1906 v a. ö. Ger. Z. č. 39—41 z r. 1905, v Právniku z r. 1906, v Goldschmiedově čas. pro pr. obchod. z r. 1906, jakož i můj článek v č. 47 a. ö. Ger. z r. 1907 k něm. osnově. K ustanovení nové něm. osnovy v § 23. srovn. svrchu ad II. A. 10.)

Nová uherská osnova přijala v čl. 22 podstatně souhlasné ustanovení s čl. 20 ad 4 rak. zák. Pouze nalézáme v uherské osnově přídavek: »Byl-li šek falešný neb zfalšovaný vyplacen bez viny šekovníka neb jeho zřízence...«, kdežto rak. zákon v § 20. ad 4 přihlíží výslovně toliko k zřízencům vydatelovým, kteří se zfalšování neb falšování šeku dopustili (a kteří byli zaměstnání při manipulaci s šeky...). Ustanovení toto rozdílné osnovy uherské má jen význam potud, pokud se jedná o konkurenci zavinění šekovníka a vydatel.

Neb jinak, nelze-li vydateli (neb jeho zřízencům) viny přičítati, nese šekovník sám škodu z vyplacení šeku způsobenou. Ostatně dlužno též uvážiti, že zajisté povždy spravuje pokladnu zejména výplaty, zřízenec bankovního ústavu a asi téměř vždy taktéž zřízenec bankéře jako šekovníka, takže přídavek ten byl jako samo sebou srozumitelný v rak. zák. vynechán. K tomu zajisté i dle rak. obč. zák. již de lege lata (§§ 1010, 1161, o. z. obč.) ručí v případě tom principál za zavinění svého zástupce bezvýmínečně. (Srovn. čl. 278 něm. obč. zák.)

Seznali jsme, že směnka jest papírem úvěrním, šek však papírem platebním, který vyžaduje dle výslovného ustanovení zákona v § 2. ad 5 fondu platebního, k vydatelově dispozici u šekovníka se nacházejícího.

Nařizuje pak § 23. zák. o šeku, že v případě, když šek nebyl vyplacen, poněvadž vydatel v den praesentace šeku neměl u šekovníka žádné pohledávky, ke krytí šeku upotřebitelné neb pouze pohledávky nedostatečné, stihne vydatel pokuta pořádková ve výši 3% neuhrazeného obnosu šekovního, leč by

i jen dočasnou jakous funkci vykonávají. Bude se tedy zajisté lze ve všech těchto případech, a to i tenkrát, když vydatel živnosti vůbec neprovozuje, obdobou táhnouti k ustanovení § 20. ad 4. zák. o šeku.

vydatel při vydání šeku s důvodem mohl pokládati za to, že bude v čas praesentace úhrada dostatečná. Na pokutu tu uzná soudce civilní buď z úřední povinnosti, sezná-li z rozepře u něho provedené nedostatečnost úhrady neb k návrhu majitele šeku, který musí býti učiněn nejdéle před uplynutím 3 měsíců po presentaci šeku a odpadá i řízení z úřadu po uplynutí 6 měsíců od praesentace šeku. Byla-li pokuta pořádková vydateli uložena, přísluší majiteli šeku mimo nároky dle § 19. zák. též nárok na náhradu škody nezaplacením neb neúplným zaplacením způsobené.¹⁹⁾

Dle čl. 22. rak. zák. může vydatel a každý indossovatel poznámkou na první stránce šeku zakázati, aby byl šek hotově vyplacen. Šeku takového může býti jen k zúčtování použito. (Tak i uh. osn. § 18. a defin. něm. osn. § 14.) Srovn. o tom můj spis § 5. str. 70 a § 14.

Rak. zákon ustanovuje v čl. 25. v příčině šeku zvláštní výhody poplatkové. Podobně § 23. uherské osnovy a § 28. něm. osnovy. Srovn. o otázce té obšírně můj spis § 16., kde též cizozemské zákonodárství.

¹⁹⁾ Otázka, má-li se vydání šeku nekrytého neb neúplně krytého (trestně neb alespoň civilně pořádkovou pokutou) stíhati, jest velice sporná.

Zákon francouzský ze dne 11. června 1865 hrozí vydateli šeku nekrytého (l'émission d'un chèque sans provision préalable) značným trestem peněžitým a novella ze 17. února 1874 ještě ustanovení to zostrčila, vyžadujíc »provision préalable et disponible.«

Podobně i belgický zákon z 22. března 1873, čl. 5. a italský zákon v čl. 344, kdežto švýcarský zákon (čl. 837.) a nový japonský zákon v čl. 536. mají podobné ustanovení jako zákon rakouský. Osnovy něm. (vládní a spolkové rady), z r. 1892, hrozily (v čl. 20. a 27. — 20. a 28.), přísnými tresty vydateli šeku nekrytého.

Následkem opposice z četných stran nová zatímní německá osnova, která se ostatně celkem až na 4 značnější odchylky zakládá na osnově rady spolkové. (Srovn. můj článek v a. ö. Ger. Z., č. 47. z r. 1907, a v Goldschmidtově čas. 61. sv.), vypustila ustanovení osnovy rady spolkové z r. 1892 v §§ 20. a 28., jimiž bylo na vydání šeků nekrytých neb neúplně krytých pohroženo stíháním v cestě trestní, aniž by byla přijala i jen podobné ustanovení jako rak. zákon, v § 23., dle něhož se hrozí v případě tom jen pokutou pořádkovou, na kterou též jen soudce civilní uzná.

A podobně i v nové osnově uherské nenalézáme vůbec ustanovení trestního v příčině vydání šeků nekrytých, neb neúplně krytých. Vydání šeků nedatovaného neb nesprávně datovaného jest dle § 23. nové uherské osnovy přestupkem poplatkovým (podobně dle § 25. rak. zák.). (Srovn. ostatně k otázce této obšírně můj spis § 5. k § 2. ad 5. rak. zák. a § 15. k § 23. rak. zák.)

ÚK PrF MU

3129S15775

REV 15